

MEZINÁRODNÍ DEN ROMŮ

INFORMACE PRO ŠKOLY, PODKLADY
PRO VÝUKU: ANOTOVANÉ ODKAZY
NA MATERIÁLY, PROJEKTY; METODICKÉ
LISTY; TIPY NA AKTIVITY; JINÉ

npi

MŠMT

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Praha, 4. duben 2023

MEZINÁRODNÍ DEN ROMŮ

INFORMACE PRO ŠKOLY, PODKLADY PRO VÝUKU: ANOTOVANÉ ODKAZY NA MATERIÁLY, PROJEKTY; METODICKÉ LISTY; TIPY NA AKTIVITY; JINÉ

VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A SPOLEČNOST

DĚJEPIS

Anotované odkazy na materiály, projekty

- **Romové v Československu ve 20. století**

Studie + prezentace + pracovní listy + prameny (pro stažení nutná registrace do portálu Moderní dějiny)

<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/romove-v-ceskoslovensku-ve-20-stoleti-vyukovy-set/>

- **Kapitoly z dějin Romů**

Publikace Jany Horvathové o původu Romů, vývoji vztahů mezi Romy a Evropany od příchodu Romů do Evropy po současnost vč. vývoje po vzniku ČR v roce 1918. Tradiční romské komunity, profese, struktura romského společenství u nás, galerie osobností. Materiál vznikl v rámci projektu Varianty, podpořeného programem Phare Evropské unie, realizovaného společností Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2001–2002.

https://www.rommuz.cz/file/other/skoly-a-deti/Materialy-ke-stazeni/kapitoly_z_dejin_romu.pdf

Metodiky/Tipy na aktivity

- **Druhá směna – Jak využívat dějiny Romů ve výuce na 2. stupni ZŠ**

Učebnice vč. metodiky a lekcí ke stažení

<http://www.romanovodori.cz/ucebnice/>

- **Historie a identita Romů**

Odborný článek včetně metodiky a lekce (metodický portál RVP)

<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2040/historie-a-identita-romu.html>

- **Romský holocaust**

Odborný článek včetně metodiky a lekce (metodický portál RVP)

<https://clanky.rvp.cz/clanek/2839/ROMSKY-HOLOCAUST.html>

- **Předehra k Porrajmos aneb Historie diskriminace Romů**

Odborný článek a lekce (metodický portál RVP)

<https://clanky.rvp.cz/clanek/2047/PREDEHRA-K-PORRAJMOS-ANEH-HISTORIE-DISKRIMINACE-ROMU.html>

- **Přesídlování Romů ze Slovenska do českých zemí po 2. světové válce**

Odborný článek a lekce (metodický portál RVP)

<https://clanky.rvp.cz/clanek/14773/PRESIDLOVANI-ROMU-ZE-SLOVENSKA-DO-CESKYCH-ZEMI-PO-2-SVETOVE-VALCE.html>

Tipy na aktivity

- **Holocaust Romů v protektorátu**

Video + pracovní list

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/4139-holocaust-romu-v-protektoratu>

- **Protektorátní cikánské tábory**

Video + pracovní list

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/7554-protektoratni-cikanske-tabory>

- **Likvidace cikánského tábora v Osvětimi**

Video + pracovní list

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/8050-likvidace-cikanskeho-tabora-v-osvetimi>

- **Genocida Romů a Sintů**

lekce (online aktivita, nutná registrace)

<https://iwitness.usc.edu/activities/4173>

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ/GRV

Metodika (metodická příručka, lekce)

- **Metodika multikulturní výchovy**

část Můj vztah k ostatním – Romové (str. 77-89)

https://cloud.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/metodika-multikulturni-vychovy_0.pdf

- **Já, moje romská rodina a Woody Allen**
audiovizuální lekce Jeden svět na školách (video + metodiky)
<https://www.jsns.cz/lekce/15550-ja-moje-romska-rodina-a-woody-allen#login-required>
- **Na divokém severu**
audiovizuální lekce Jeden svět na školách (video + metodiky)
<https://www.jsns.cz/lekce/15615-na-divokem-severu>
- **Jenica a Perla**
audiovizuální lekce Jeden svět na školách (video + metodiky)
<https://www.jsns.cz/lekce/15697-jenica-perla>
- **Vojta Lavička: Nahoru a dolů**
audiovizuální lekce Jeden svět na školách (video + metodiky)
<https://www.jsns.cz/lekce/15685-vojta-lavicka-nahoru-a-dolu>
- **Náš společný svět**
publikace s návrhy aktivit, Člověk v tísni (Stejné – jiné, str. 43–53)
<https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1085/file/044-n-spole-n-sv-t.pdf>
- **Interkulturní vzdělávání**
publikace s návrhy aktivit, Člověk v tísni (kapitola Romové, str. 117–232)
<https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1045/file/003-interkulturn-vzd-l-v-n-i-.pdf>
- **Český západ – komunitní práce a její výsledky**
ČT Edu – video + lekce od NPI ČR
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/11691-cesky-zapad-komunitni-prace-a-jeji-vysledky>

VZDĚLÁVACÍ OBLAST JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Anotované odkazy na materiály, projekty

- **Romská literatura pro děti a mládež (od 2. poloviny 20. století do současnosti)**

Bc. Kristýna Bendová – závěrečné práce, KČJL PdF MU (2010). Věnuje se historii romského etnika, vývoji jazyka, folklóru, romských postav v literatuře. Autorka se snaží o systematické utřídění, analýzu konkrétních děl, vč. ukázek.

<https://is.muni.cz/th/rz2c2/>

- **Literatura s romskou tematikou pro děti a mládež**

Jana Netolická – diplomová práce KČJL PdF MU (2007). Kritické zhodnocení dostupné literatury pro děti a mládež, v níž je přítomna romská tematika – s možností využití při hodinách multikulturní výchovy na 1. stupni ZŠ.

https://is.muni.cz/th/sz5d6/DP_Netolicka.pdf

Metodiky

- **Druhá směna – Jak využívat literaturu Romů ve výuce na 2. stupni ZŠ**

Učebnice vč. metodiky a lekcí ke stažení

<http://www.romanovodori.cz/ucebnice/>

- **Rozumění. Literatura Romů (nejen) ve výuce romských žáků**

Čítanka a metodická příručka pro učitele ke stažení (Nakladatelství romské literatury KHER)

<https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/02/43/16/rozummeni.pdf>

Jiné – romská literatura

- **KHER, z. s.**

nezisková organizace, která se orientuje zejm. na podporu literatury a orální historie Romů a dalších marginalizovaných skupin, rozšiřování odborných a popularizačních děl o Romech, podporu romštiny jakožto svěbytného jazyka, zpřístupnění literatury a orální historie Romů, zvýšení povědomí o ní. Vytváří platformu pro setkávání romských spisovatelů.

<https://kher.cz/>

Příklady romské literatury – KHER: Eliášová Irena: Naše osada – smutné, veselé i tajemné příběhy Romů (2008); Podhradská Květoslava: Povídaní u povidel/ O vakeriben paš o lekvaris (2022); Taiková Sofia: Žofi Z-4515 (2022); Fabiánová Tera: Jak jsem chodila do školy/ Sar me phiravas andre škola (2022);

Další příklady literatury romské a o Romech (různí nakladatelé, starší vydání): Elena Lacková: Romane paramisa – Romské pohádky; Marie Voříšková: Zpívající housle; Stanislav Filip: Pohádky z jisker a dýmu; Hana Doskočilová: O Mamě Romě a romském pámbíkovi; Andrej Giňa: Bijav/Svatba; Jana Červenková: Čtyřlístek pro štěstí; Monika Elšíková: Bubu; Marcella Marboe: Madlenka a kůň Zlatohřívák; Mária Halasiová: V poslední lavici; Lilly Hodáčová: Ondřejka; Martina Drijverová: Heřmánci; Hana Doskočilová: Lenoši a rváči z Kloboukova; Ivona Březinová: Začarovaná třída

- **Knihy v klubech, které možná nikdo nečte**

Článek Máši Bořkovské, expertky na vzdělávání romských žáků, popularizující díla romských autorů ve školních a čtenářských klubech

<https://new.ctenarskekluby.cz/storage/app/media//Metody/clanekoromskeliteraturedoklubudef-1.pdf>

ZEMĚPIS

Jiné – Odborný článek

- **Geografický původ, migrace, historie a současné rozmístění romského etnika**

Původní článek RNDr. Josefa Herinka.

Ke stažení [ZDE](#).

NAPŘÍČ OBORY:

Materiály a aktivity Muzea romské kultury

Využitelné v rámci multikulturní výchovy, výuky dějin, občanské výchovy, základů společenských věd, částečně zeměpisu, výtvarné výchovy.

Anotované odkazy na materiály, projekty

- **Kapitoly z dějin Romů**

Publikace Jany Horvathové o původu Romů, vývoji vztahů mezi Romy a Evropany od příchodu Romů do Evropy po současnost vč. vývoje po vzniku ČR v roce 1918. Tradiční romské komunity, profese, struktura romského společenství u nás, galerie osobností. Materiál vznikl v rámci projektu Varianty, podpořeného programem Phare Evropské unie, realizovaného společností Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2001–2002.

https://www.rommuz.cz/file/other/skoly-a-deti/Materialy-ke-stazeni/kapitoly_z_dejin_romu.pdf

- **Identity v konfrontaci**

Publikace autorského kolektivu pod vedením Milana Fújdy, Eva Klocové a Radka Kundta s podněty k multikulturní výchově se zaměřuje na témata utváření stereotypů, sociálního vyloučení, formování identit a kulturních odlišností a utváření vztahů mezi společenstvími a kulturami.

https://www.rommuz.cz/file/other/skoly-a-deti/Materialy-ke-stazeni/Identity_v_konfrontaci_Multikulturni_vyc.pdf

- **Učební texty CERME**

Materiály vznikly speciálně pro potřeby vzdělávacího programu Identity v konfrontaci. Jsou určeny učitelům.

<https://www.rommuz.cz/cs/odborna-verejnost/ucebni-texty-cerme/>

- **Vyprávěj, maluj, hraj – Příběh Romů**

Metodický materiál projektu popisuje možné didaktické přístupy k tématu, vycházejícímu z expozice Příběh Romů. Může zároveň vhodně doplnit návštěvu muzea.

https://www.rommuz.cz/file/other/skoly-a-deti/Materialy-ke-stazeni/metodicke_materialy.pdf

Jiné – edukační programy Muzea romské kultury

- **Muzeum romské kultury, Brno**

Kromě širokého spektra interaktivních vzdělávacích programů pro mateřské, základní a střední školy (prezenčně i online), pro studenty vyšších odborných i vysokých škol, jsou k dispozici také přednášky a komentované prohlídky.

Edukační programy s různými tématy: Příběh Romů (historie); Jdeme dlouhou cestou (jazyk a literatura); Holokaust Romů; Nezapomeneme (holokaust Židů a Romů); Romarising (romské osobnosti); V pasti stereotypů

<https://www.rommuz.cz/cs/edukacni-programy/pro-skoly/edukacni-programy-k-muzejni-expozici/>

- **Hodonín u Kunštátu. Památník holokaustu Romů a Sintů na Moravě:**

Vzdělávací programy na autentickém místě, kterým prošly dějiny. Hlavním tématem workshopů je 2. světová válka/holokaust.

<https://www.rommuz.cz/cs/hodonin-u-kunstatu/navstevnici/nabidka-edukacnich-programu-pro-skoly/>

- **Centrum Romů a Sintů v Praze:**

Programy probíhají v prostorách Národopisného muzea Národního muzea, Praha.

<https://www.rommuz.cz/cs/praha/edukacni-programy/>

Další materiály k dispozici na stránkách Muzea romské kultury:

- **Průvodce expozicí Příběh Romů**

Hutný a informacemi nabitý text provázející stálou expozici muzea

<https://www.rommuz.cz/cs/edukacni-programy/materialy-ke-stazeni/pruvodce-expozici-pribeh-romu/>

- **Phalabín**

Audiopovídky romských autorů – literární sklizeň pro vaše uši. 15 tracků (10 povídek a 5 básní) v češtině a v romštině volně k poslechu. Interprety jsou například Bára Hrzánová, Jan Cina, Stanislava Miková, Michal Žolták a další.

<https://soundcloud.com/user-816380050/sets/phabalin-audiopovidky-romskych-autoru>

ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Metodické listy/tipy na aktivity

- **Romský program – Inspirace romská řemesla**

Metodika a pracovní list představuje tradiční romská řemesla (praktická část formou kreativních dílen). Sada je doplněna online kvízem a pexesem Romská řemesla. Vhodné pro 2. období 1. stupně.

<https://dum.rvp.cz/materialy/romsky-program-inspirace-romska-remesla.html>

Tipy na aktivity

- **Všichni jsme lidé**

Prezentace fotografií ukazující odlišnosti národů využitelná pro interkulturní vzdělávání – přijímání různosti jako pozitivního jevu jako podnět k diskusi, doporučeno v 1. období 1. stupně použita prezentace.

<https://dum.rvp.cz/materialy/vsichni-jsme-lide.html>

Jiné

- **Kamarádi**

Časopis pro vícejazyčné děti a multikulturní výchovu. Je určen zejména dětem na prvním stupni základní školy, dětem z národnostních menšin, cizinců, ze smíšených manželství.

<https://www.zaedno.org/casopis> (objednávka pro školy zdarma)

- **Kvízy o zemích a národech**

Materiály ke stažení

<https://www.zaedno.org/kvizy/kvizy-o-zemich-a-narodech>

- **Multikulturní vzdělávací programy**

Materiály ke stažení

<https://www.zaedno.org/ke-stazeni/multikulturni-vzdelavaci-programy>

- **Evropské pracovní listy**

materiály ke stažení

<https://www.zaedno.org/ke-stazeni/pracovni-listy/586-evropske-pracovni-listy>

SPOLEČNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Anotované odkazy na materiály, projekty

- **Mají na to!**

Projekt a stránky Jak podpořit sociálně znevýhodněné děti na ZŠ s tématy: individuální podpora dítěte, klima třídy, spolupráce s rodiči, podpora učitele, systémová podpora

<http://majinato.cz/index.php>

+ příručka ke stažení

http://majinato.cz/majinato_web.pdf

- **Základy romologie pro pedagogické pracovníky**

Publikace Mgr. Lady Červeňákové – podpurný metodický materiál je určen proškoleným lektorům vzdělávacího modulu Základy romologie pro pedagogické pracovníky, který byl realizován v rámci projektu APIV A, KA 3 v NPI ČR s podporou EU.

Ke stažení [ZDE](#).

- **Základy romologie pro pedagogické pracovníky – prezentace**

Prezentace vytvořená v projektu Společné vzdělávání a podpora škol krok za krokem. Implementace Akčního plánu inkluzivního vzdělávání – metodická podpora (APIV-A – 20174K2022). NPI ČR, spolufinancováno EU.

Ke stažení [ZDE](#).

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

v nabídce NPI ČR jsou tyto programy

- **Romové a romská identita – 12. 6. 2023 od 13⁰⁰ do 15⁰⁰ hodin**

V malém časovém prostoru se účastník dozví nejdůležitější a nejzásadnější informace z dějin Romů, tradic, kultury a samotné tradiční romské rodiny. Pro účastníky, které téma osloví a budou se chtít dozvědět víc (nebo do některých témat jít do větší hloubky) jsou připraveny další akreditované kurzy s větší časovou dotací.

Neakreditovaný webinář. Program je zadán jako celostátní akce, zobrazí se pod všemi krajskými pracovišti NPI ČR, jeho cena je 330 Kč (úhradu lze řešit z šablony).

Odkaz k přihlášení: [Romové a romská identita](#)

- **Nové metody výuky o holocaustu**

Cílem vzdělávacího programu je seznámit pedagogické pracovníky škol a školských zařízení se zdroji informací o holocaustu v českém jazyce. Po úvodní přednášce přechází vzdělávací program ke konkrétnímu výstupu, didaktickému materiálu Děvčata z pokoje 28. Vzdělávací materiál umožňuje pedagogickým pracovníkům a žákům pracovat problémově, analyticky, s důrazem na rozvoj mezipředmětových vztahů, zejména dějepisu, výchovy k občanství, českého jazyka a literatury, výtvarné výchovy, etické výchovy a zeměpisu. Text je vhodným inspiračním východiskem pro následnou reflexi dějin 2. světové války, období holocaustu, každodennosti rasově pronásledovaných osob apod. Ojedinelý přístup využití archivů svědectví rozšiřuje tradiční možnosti výuky. Závěrečná diskuze otevírá prostor pro okamžitý feedback pedagogických pracovníků a nové otázky.

Součástí vzdělávacího programu je blok **Romové – historické předsudky, přednášející Mgr. et Mgr. Petr Lhotka, bývalý historik Muzea romské kultury v Brně (1 hodina)**. Příspěvek je věnován dějinám Romů s důrazem na 20. století a období nacistické genocidy Romů.

- **Romové a romská identita**

Vzdělávací program je rozdělen do čtyř bloků a je zaměřen na podporu vzdělávání žáků z jazykově odlišného prostředí (romských dětí) na českých školách. Obsahem programu je získávání poznatků o Romech, základních jazykových dovednostech v romském jazyce. Účastníci získají informace o tom, kdo jsou Romové, odkud pocházejí, kde můžeme získávat poznatky o Romech, kdy byl v Evropě poprvé vědecky popsán původ Romů. Jak tomuto odhalení pomohla lingvistika. Seznámí se základní literaturou: romské slovníky, přehledy gramatiky, dostupné časopisy, kde je možné se setkat s tištěnou romštinou, ukázka četby, mluveného projevu, základní informace o romském jazyce. Dále se účastníci seznámí se sociokulturními specifiky (romských rodin, tradic, hodnot, toho, co je pro romské dítě v rodině důležité). Účastníkům bude ukázáno, jak získané vědomosti aplikovat ve své praxi.

- **Základy komunikace v romském jazyce – jazykový kurz**

Cílem kurzu je přiblížit účastníkům, kteří pracují s romskými žáky, specifika romského jazyka a vysvětlit, proč tito žáci mají ve větší míře potíže s českým pravopisem. Na konkrétních příkladech uvést odlišnosti v gramatických jevech, například jiné rody u podstatných jmen, osm pádů romštiny atd. Na sociokulturním pozadí přiblížit, jak se Romové z východního Slovenska v padesátých letech naučili špatně český jazyk a tyto vzorce předávají dalším generacím. Ukázat, jak se dá s romskými žáky, nebo s žáky, kteří si romštinu zvolí jako volnočasovou aktivitu, pracovat. Účastníci získají základní dovednosti v romském jazyce a budou schopni porozumět rozdílům mezi češtinou a romštinou.

- **V rámci Kariérního vzdělávání NPI ČR realizuje kvalifikační Studium pro asistenty pedagoga**

dle § 20 písm. e) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů a § 4 vyhlášky č. 317/2005 Sb.,

Studium je mimo jiné zaměřeno také na **specifika romského jazyka a literatury a na tvorbu a adaptaci učebních materiálů a podpůrných výukových materiálů** pro děti mladšího školního věku v romštině

a v češtině. Studium obsahuje dva povinně volitelné moduly v rámci studia, prostřednictvím kterých mohou absolventi získat nástroje ke **zmírnění možných jazykových a komunikačních bariér dětí, žáků a studentů při jejich vzdělávání.**

- **Vzdělávací programy zaměřené na výuku českého jazyka, rozvoj komunikačních dovedností, na logopedickou prevenci, vzdělávací programy určené dětem/žákům s odlišným mateřským jazykem**

Tyto programy mohou pomoci **pedagogickým pracovníkům mateřských a základních škol** při práci s romskými dětmi/žáky které podporují zlepšování jazykové vybavenosti dětí/žáků s OMJ i romských dětí/žáků.

Všechny programy najdete v nabídce NPI ČR a přihlášení je možné podle aktuální nabídky jednotlivých krajských pracovišť nebo po domluvě s krajským pracovištěm, které může zorganizovat také vzdělávání na zakázku (pro sborovnu) podle zájmu a potřeb.